

temas» y elaborar las mencionadas redes sincrónico-ópticas de los sistemas descubiertos (el lector/traductor de esta poesía tiene relativa suerte, pues sólo tiene que darse el trabajo de representar cinco «sistemas», que no es mucho).

Pasan entonces al análisis aplicado al método «aspectra». En el primer paso, la primera lectura del texto pensando ahora en los «aspectos», se va elaborando la ya mencionada «matriz de aspectos» encontrados en la poesía (en nuestro caso 19 aspectos). En el segundo paso se determinan los «valores» de cada «aspecto» (p.e. el «aspecto» 12, «perspectiva», recibe el valor 12.1 (yo), 12.2 (Chaikovsky) y 12.3 (no personalizado). El tercer paso es la lectura de la poesía con el fin de establecer el aspecto de cada unidad (19 lecturas), tras lo que se ponderarán los «aspectos».

A continuación se pasa a la aplicación del método «relatra»... pero pronto creció en mí la sospecha que aquella tela de araña (el anexo III mencionado) no era más que la red sincrónico-óptica de la poesía, y aquí, ruborizado, me rajé y pasé directamente a la traducción de la profesora Hildegard Seyl, cuya traducción científica se extiende y ocupa las páginas 258

a 313. Sobrevolé las páginas llenas de holones, holemas y subholemas, valores y variantes, redes lineares y subópticas, buscando desesperadamente algo que me recordara a poesía, algo como ritmo, por ejemplo, pero en vano, sólo encontré en la página 302 la traducción de la poesía en la presentación mencionada. No soy quien para valorar la calidad de traducciones poéticas, pero estoy seguro que nuestro admirado profesor Peter Newmark, al describir el procedimiento traductor *translation couplets*, los célebres dobles de traducción, no estaba pensando precisamente en la traducción poética.

No dudo de la traductología como ciencia (que es el pan que como) e insisto en la necesidad de observar métodos empíricos y hasta creo que los «métodos científicos de traducción» tendrán su aplicación relevante cuando los ordenadores puedan realizar las tareas descritas, pero desde aquí reivindico que la traducción poética sea reservada a los traductores poetas.

Willy Neunzig

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

RISKU, Hanna

Translatorische Kompetenz. Kognitive Grundlagen des Übersetzens als Expertentätigkeit

[Competència traductora. Fonaments cognitius de la traducció com a actuació experta]

Tübingen: Stauffenburg, 1998, 294 p.

En els darrers quinze anys ha anat creixent l'interès dels investigadors del camp de la traducció per l'activitat mental del traductor, per la traducció com a procés mental, i per la definició d'allò que hem convingut anomenar la «competència traductora». Aquest nou interès, que podem considerar un canvi de paradigma dintre dels estudis sobre la traducció, ha estat

conseqüència sens dubte del canvi de paradigma que va suposar en el camp de la psicologia la pèrdua d'influència del corrent conductista en favor del corrent cognitiu. Un canvi que implicava, sobretot, que la ment deixava de ser considerada com una caixa negra i que els contiguts i processos mentals podien ser estudiats. Això ha donat lloc a una eclosió

de teories i models que intenten explicar habilitats mentals com ara la memòria, o processos com ara l'aprenentatge o la comunicació lingüística.

En el camp de la traducció, l'aproximació cognitiva ha aportat estudis empírics del procés traductor amb mètodes manlevats de la psicologia, com són els tests, les entrevistes, o els protocols de verbalització. També ha aportat models de caràcter més especulatiu, però que es declaren basats en la descripció del procés traductor. És en aquest darrer camp on cal inscriure l'aportació de Risku en el volum que comentem.

Tal com assenjala l'autora, la definició de qualsevol competència depèn fonamentalment del corresponent concepte de saber, ja que és aquest concepte el que determina les expectatives a les quals ha de respondre l'expert. Aquest factor epistemològic determina no només mètodes i objectius del treball de l'expert, el seu àmbit de responsabilitats i la seva capacitat de decisió, sinó també aspectes com els criteris segons els quals seran avaluats els seus resultats, si es considera necessària una formació específica, o el reconeixement social de la seva activitat. A partir d'aquí Risku analitza tres conceptes d'expert que corresponen, a grans trets, a diferents moments històrics. En primer lloc, tindriem el concepte empiricopositivista, segons el qual l'expert extreu el seu coneixement de l'observació de les dades del món a través de mètodes objectius i mesurables. En segon lloc, tindriem el concepte hermenèutic, segons el qual l'expert selecciona les dades a partir del seu coneixement previ, les qualifica i les interpreta. Per últim, tindriem el concepte «pragmaticocooperatiu», segons el qual l'expert es caracteritza per la seva capacitat de resoldre problemes concrets en situacions concretes, sempre noves i diferents. Cadascun d'aquests conceptes d'expert determina diferents idees de la funció del traductor i de la seva actuació respecte de les dades amb les quals treballa:

el text. Risku se situa explícitament en la línia pragmaticocooperativa.

El model de competència traductora que presenta és modular, integrat per quatre components que es defineixen en termes funcionals: (1) constitució de la macroestratègia, (2) integració de la informació, (3) planificació i decisió, i (4) autoorganització. El mòdul de constitució de la macroestratègia és el responsable d'anticipar la situació comunicativa en la qual s'inserirà el text terminal. El mòdul d'integració de la informació té la funció de crear i contrastar representacions de les situacions original i terminal (inclosos els textos corresponents) i d'avaluar els resultats de les operacions de documentació del traductor. Si els dos primers mòduls tenen la funció d'assegurar el funcionament del text terminal en el nivell macro, el mòdul de planificació i decisió assegura, d'una banda, la coherència intratextual, i, de l'altra, conté les estratègies contrastives. El mòdul d'autoorganització és l'encarregat de la tasca de reflexió i avaluació contínua de les decisions. Els quatre mòduls funcionen de manera integrada per assolir l'objectiu principal del traductor expert, que és la construcció de sentit. Aquest objectiu és contraposat al del traductor novell, que seria simplement el transport de senyals. El funcionament dels mòduls amb els seus components, així com la contraposició entre els models de competència novella i competència experta s'il·lustren amb esquemes gràfics.

Fent el camí invers al de l'autora, aquest model de competència traductora es fonamenta en una doble aproximació a la traducció: estructural y funcional. La dimensió estructural, la tectònica de la traducció, està constituïda per les condicions prèvies del procés, que per l'autora són els quatre elements en els quals es pot dividir metodològicament la realitat cognitiva del «solucionador de problemes» (p. 118), és a dir, del traductor. Aquests quatre elements són: (1) el mateix solucionador de problemes amb els seus trets

cognitius, emocionals i motivacionals, (2) la seva posició sociocultural, (3) la finalitat de la traducció (*skopos*), i (4) el sistema que ha de manipular: la situació comunicativa. Aquesta dimensió estructural complementa la seva dimensió funcional o estratègica, la dinàmica de la traducció, que és tant el «procés de la traducció amb les seves estacions» (p. 132) com el procés d'adquisició de la competència traductora. Les estacions del procés de la traducció s'identifiquen amb els quatre grans camps d'actuació que constitueixen els mòduls de la competència traductora tal com els hem caracteritzat més amunt.

La dimensió dinàmica és sens dubte la que més interessa a l'autora. Cadascun dels camps d'actuació és desglossat en les operacions que el constitueixen. Així, a tall d'exemple, només el camp de la integració de la informació és dividit en dinou operacions que s'agrupen sota els epígrafs: estratègies d'integració de la informació, fonts d'integració de la informació, recepció i avaluació del text original, i revisió del text terminal. Per la seva banda, el camp de la planificació i decisió es divideix en operacions com verbalització i organització de la situació, planificació local i global, regles i jerarquització de mètodes, o ampliació de les estratègies de decisió. Conceptualment, aquest model dinàmic es basa en el model de resolució de problemes de Dietrich Dörner, que es pot caracteritzar com un model de pensament estratègic per a problemes complexos i s'articula en quatre fases: (1) recopilació i integració d'informació, (2) determinació i avaluació d'objectius, (3) planificació i decisió, i (4) autocontrol. Aquestes fases no se succeeixen de

manera lineal, sinó que de cadascuna de les actuacions es desprenen nombroses possibilitats d'interacció. Metodològicament, en la descripció d'aquestes fases d'actuació es contraposen dos fenòmens extrems: el bagatge elemental del traductor novell i el model complex i flexible del traductor expert.

El model es completa amb un repàs dels factors filogenètics del sistema cognitiu, d'una banda, i dels factors socials de la comunicació, concretament de la comunicació intercultural, d'altra banda.

Pel que fa al mètode general del treball, podem dir que l'autora fluctua entre la inducció i la deducció. Així, per exemple, a l'hora d'abordar el paper del traductor es descriu un cas a partir del qual s'extreuen conclusions que es pretenen generalitzables (p. 121-124), en canvi, en el capítol dedicat a la macroestratègia es discuteix el concepte de *skopos* en relació amb conceptes com ara «interpretació del problema», o «mètode», que, més que definits, són il·lustrats amb exemples de la vida diària. Igualment, en el capítol central, dedicat a la dinàmica de la traducció, alternen l'aproximació descriptiva i excursos de caire prescriptiu per a la didàctica de la traducció. D'aquesta manera, l'autora tracta de respondre als objectius plantejats en la introducció: contribuir al desenvolupament de teories i models relatius als fonaments cognitius de la traducció, per tal de derivar-ne línies d'actuació en la didàctica, la pràctica i la investigació.

Marisa Presas

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació